

**การพัฒนาารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตาม
แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด
เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน
Development of Cultural Tourism Management Model
Based on Creative Economy in the Dvaravati four Provinces
Toward ASEAN**

วรรณวีร์ บุญคุ้ม¹ ธนินทร์ฐ์ รัตนพงศ์ภิญโญ² ผกามาส พะวงษ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ย่อยไว้ คือ

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน และ
- 3) เพื่อหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในพื้นที่ศึกษาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 4 จังหวัด คือ กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม คือ นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนา กลุ่ม และจัดเวทีประชุม คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากภาคประชาชน ภาครัฐ องค์กรเอกชน และผู้นำชุมชน พื้นที่ศึกษาละ 20 คน และสำรวจพื้นที่ศึกษาโดยคณะผู้วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด คือ แนวโน้มของนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด คือ เดินทางมาท่องเที่ยวประมาณ 2-3 ครั้ง เดินทางมาท่องเที่ยวกับครอบครัวหรือญาติพี่น้องจำนวน 2-3 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อมาท่องเที่ยวในงานเทศกาลหรืองานประเพณี สำหรับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แรงจูงใจด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการให้บริการ ตามลำดับ และรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดที่นำเสนอไว้ คือ DVARAVATI Model ได้แก่ 1) D : Development for Sustainability (การพัฒนาที่ยั่งยืน) 2) V : Variety of Activities (การมีกิจกรรมที่หลากหลาย) 3) A : Aim at Standard (การมุ่งสู่มาตรฐาน) 4) R : Relationship (สัมพันธ์ภาพ) 5) A : Attendance (การมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม) 6) V : Vision of Entrepreneur (วิสัยทัศน์ของผู้ประกอบการ) 7) A : Awareness of Community (ความตระหนักของชุมชน) 8) T : Transparency (ความโปร่งใส) และ 9) I : Innovation (การมีผลิตภัณฑ์ใหม่) สำหรับแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดที่สำคัญ คือ การร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นใน

การบริหารจัดการ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ การจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวในรอบปี และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวกับพันธมิตรทางธุรกิจทางการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว, ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ทวารวดี 4 จังหวัด

Abstract

The main objective of this research was to study the management model of cultural tourism based on creative economy in the Dvaravati four provinces to receive the ASEAN Community. Three sub-objectives were set to 1) study cultural tourism situation in the Dvaravati four provinces; 2) examine the management model of cultural tourism based on creative economy in the Dvaravati four provinces to receive the ASEAN Community, and; 3) find directions for cultural tourism management in the four provinces, namely, Kanchanaburi, NakhonPathom, Ratchaburi, and SuphanBuri. A Research and Development (R&D) was used in this study. The sample, who were collected data with a questionnaire, were 400 tourists, and 20 relating people in the four provinces were given an in-depth interview. Moreover, data were collected from group meetings; twenty participants from each studied area included the representatives of people, government organisation, private organisation, and community leaders. The data were analysed by frequency, percentage, mean, standard deviation,

and content analysis.

The findings showed the situation of tourism in the Dvaravati four provinces were trends of increasing tourists. The tourists had the most cultural behaviour, namely, visiting the areas 2-3 times with 2-3 members of families or friends, and the purpose of their visiting was to travel during festivals of traditional fairs. The overall motivation of the tourists in cultural tourism in the Dvaravati four provinces was at the high level; when each aspect was considered, the findings showed the order of the motivation as the tourist attraction, public relations, facilities, and services, respectively. For the cultural management model based on creative economy, the DVARATI model was presented : 1) D means development for sustainability, 2) V means variety of activities, 3) A means aim at standard, 4) R means relationship, 5) A means attendance, 6) V means vision of entrepreneur, 7) A means awareness, 8) T means transparency, and 9) I means innovation. Last, the major directions for cultural tourism management based on creative economy in the four provinces were building cooperation with government sectors, private sectors, community and involved people in tourism development and administration management; increasing public relations and preparing the travel calendar for both Thai and foreigner tourists; and having more connection of tourism with business alliances.

Keywords : Cultural Tourism Management Model, Cultural Tourism, the Dvaravati Four Provinces

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญ คือ ปัจจุบันประเทศไทยเป็นสมาชิกหนึ่งของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ประกอบไปด้วยสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ บรูไนดารุสซาลาม เวียดนาม ลาว พม่า กัมพูชา และไทย ดังนั้น ประเทศสมาชิกจึงได้กำหนดแนวทางและวางแผนการพัฒนา เพื่อยกระดับความร่วมมือระหว่างกันไปสู่ทิศทางที่กำหนดไว้ระดับหนึ่งด้วยการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC) เพื่อสนับสนุนการร่วมมือกันและเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิก การส่งเสริมความร่วมมือ ความเข้าใจ และการดำเนินงานต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้การพัฒนาประเทศในกลุ่มอาเซียน (สำนันโยบายและแผน, 2554 : 3-4; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554 : คำนำ)

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงหลายประการดังกล่าวข้างต้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสนใจมากในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม โบราณสถาน ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี (ชูเกียรติ นพเกตุ, 2542; วรรณ วลัยวานิช, 2546; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้เห็นถึงความโดดเด่นและอัตลักษณ์ของ

แต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงควรยึดหลักการอนุรักษ์และจัดการที่ยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรมให้มากที่สุด และคำนึงถึงองค์ประกอบในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านกระบวนการศึกษาหาความรู้ ด้านธุรกิจท่องเที่ยว ด้านตลาดการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น และด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (มนสิชา อินทจักร, 2552 : 5-6)

อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเพื่อการพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวระดับโลกที่มีความยั่งยืน เช่น จังหวัดภูเก็ต (มนัส ชัยสวัสดิ์ และคณะ, 2546 : vii) พบว่า จังหวัดภูเก็ตสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ แต่มีความจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการที่ไม่เป็นไปตามกติกาที่วางไว้ ผลจากการศึกษาของบุษบา สิทธิการ และคณะ (2544 : 4-5) ที่ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวบ้านมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในรูปแบบของผู้ประกอบการที่ได้รับผลประโยชน์ แต่ปัญหาการท่องเที่ยวที่เกิดจากการบริหารจัดการ นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงสภาพในปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มีการจัดการโดยผู้ประกอบการซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน ที่อาจขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดการพัฒนา ขาดการวางแผนด้านการตลาด ขาดการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในเชิงธุรกิจ (นรินทร์ สังข์รักษา, 2554)

จากสภาพปัญหาและผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้เกิดกระแสของการพัฒนาการท่องเที่ยว

อย่างยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญและส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักแก่ชุมชนให้เกิดความห่วงแหนและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเกิดกระแสของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเข้ากับเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา และการท่องเที่ยว (ศักดิ์ชัย เกียรติวนิช, 2553 : 23) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่นำไปสู่ประสบการณ์ที่แท้จริง มีการเชื่อมโยงด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในงานศิลปะ มรดก หรือคุณลักษณะพิเศษของสถานที่ และยังทำให้เกิดการเชื่อมสัมพันธ์กับผู้คนที่ย้ายอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตนั้นขึ้นมา (UNESCO, 2006) ดังนั้นการนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนในชุมชน จึงเป็นการใช้ทรัพยากรของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรี ทั้ง 4 จังหวัดนี้มีอาณาเขตติดต่อกัน สามารถเดินทางติดต่อกันได้อย่างสะดวก ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ เนื่องจากบริเวณนี้มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมมาตั้งแต่สมัยทวารวดี แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในบริเวณทวารวดี 4 จังหวัดนี้ ยังคงไว้ซึ่งความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของกลุ่มชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น เพื่อให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจากทุกภูมิภาค รองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว

ของไทยดังกล่าวข้างต้น และเพื่อการอนุรักษ์เชิดชูคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ในท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นในการศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของเศรษฐกิจในชุมชนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริเวณทวารวดี 4 จังหวัดได้แก่ กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรีอย่างยั่งยืนและรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

วัตถุประสงค์ย่อย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน
3. เพื่อหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดที่มีความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็น

ที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว และชุมชนสามารถจัดการหรือสามารถพัฒนาให้จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ดังนี้

1.1 จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ วัดถ้ำเสือ วัดหนองขาว วัดวังขนาย อำเภอดำม่วง อุทยานประวัติศาสตร์ปราสาทเมืองสิงห์ อำเภอไทรโยค ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี และสะพานข้ามแม่น้ำแคว อำเภอเมืองกาญจนบุรี

1.2 จังหวัดนครปฐม ได้แก่ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม วัดกลางคูเวียง อำเภอนครชัยศรี ตลาดน้ำลำพญา อำเภอบางเลน วัดไร่ขิง วัดดอนหวาย อำเภอสามพราน

1.3 จังหวัดราชบุรี ได้แก่ วัดเขาวัง วัดพระศรีมหาธาตุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อำเภอเมืองราชบุรี พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง ตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอโพธาราม บ้านห้วยเขย่ง อำเภอปากท่อ

1.4 จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ วัดพระรูปและพระพุทธรูปไม้ วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร วัดแค คัมภีร์แผ่น อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ตลาดสามชุก อำเภอสามชุก และหมู่บ้านควายไทย อำเภอศรีประจันต์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในแต่ละชุมชน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

2.1 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดประกอบไปด้วย นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 1,923,219 คน นักท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม จำนวน 210,527 คน นักท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี จำนวน 421,268 คน และนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 352,895 คน รวมทั้งสิ้น 2,907,899 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2555 : 1-2) ประชากรในกลุ่มนี้ใช้สำหรับการศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด (R_1)

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่ม ทวารวดี 4 จังหวัด ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากภาคประชาชน ภาครัฐ องค์กร เอกชน ผู้นำชุมชน พระภิกษุ ที่อาศัยอยู่ในจำนวนพื้นที่ละ 15 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน ประชากรในกลุ่มนี้ใช้สำหรับการศึกษารูปแบบ การรับรองรูปแบบการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่ม ทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน (D_1, D_2)

2.3 ประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่ม ทวารวดี 4 จังหวัด จำนวน 2 พื้นที่ที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนพื้นที่ละ 30 คน ประชากรในกลุ่มนี้ใช้สำหรับการทดลองใช้รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทาง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน (R_2)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) นักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด จำนวน 400 คน 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดประกอบไปด้วย ตัวแทนจากภาค ประชาชน ภาครัฐ องค์กรเอกชน ผู้นำชุมชน พระภิกษุ ที่อาศัยอยู่ในจำนวน พื้นที่ละ 10 คน และ 3) ประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่ม ทวารวดี 4 จังหวัด 2 พื้นที่ที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมจำนวนประมาณพื้นที่ละ 20 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างจากประชากรในข้อ 2.1 (นักท่องเที่ยว) กำหนดขนาดโดยใช้วิธีการ เปิดตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970; Cohen, Manion, and Morrison, 2000 : 94-95) ที่ประชากร จำนวนมากกว่า 1,000,000 คน ระดับความเชื่อมั่นในการสุ่ม 95% ได้ขนาด ตัวอย่างจำนวน 384 คน จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 100 คน

รวม 4 จังหวัด 400 คน ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นกลุ่มในการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างในประชากรข้อ 2.2 (ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง) ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ สันทนา กลุ่ม ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 10 คนและ ประชากรในข้อ 2.3 (ประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยว) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) พื้นที่ละ 20 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีโดยการ สอบถาม สัมภาษณ์ และจัดเวทีประชุม เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิง คุณภาพโดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (R_1) ศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่ม ทหารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดย 1) วิเคราะห์เอกสารข้อมูล สภาพการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดที่เป็นพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัด คือ กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรี โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำนวน นักท่องเที่ยว พฤติกรรม และแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในกลุ่ม ทหารวดี 4 จังหวัด 2) ศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ศึกษา 4 จังหวัดโดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 (D_1) สร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทหารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับ ประชาคมอาเซียนโดย 1) ศึกษาแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศ และของกลุ่มทหารวดี 4 จังหวัด ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร 2) วิเคราะห์ สภาพแวดล้อม (SWOT) ทางด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มทหารวดี 4 จังหวัด 3) สำรวจพื้นที่ศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทหารวดี 4 จังหวัด

โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยการสำรวจโดยคณะผู้วิจัย และการสัมภาษณ์ 4) นำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาในขั้นตอน R_1 มาพิจารณา กำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 5) สร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 6) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการใช้แบบประเมินรูปแบบ และ 7) จัดเวทีประชุมในระดับชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำเสนอรูปแบบและตรวจสอบข้อมูลโดยผู้รู้ ผู้นำ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 (R_2) นำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยนำผลการจัดเวทีประชุมในระดับชุมชนท้องถิ่นซึ่งเกิดขึ้นจากการตัดสินใจและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของคนในชุมชนที่ศึกษามาดำเนินการในลักษณะการกำหนดแผนงานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาโดยทำการศึกษา กับชุมชนในจังหวัดราชบุรี 1 พื้นที่ และกาญจนบุรี 1 พื้นที่

ขั้นตอนที่ 4 (D_2) ประเมินผล ปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดย 1) ประเมินผลโดยการสอบถามความเห็นจากผู้เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ 2) หาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยจัดสนทนากลุ่มร่วมกับนักวิชาการ ตัวแทนจากชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง และกำหนดข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลและจัดทำรายงานวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดคือ คือ กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรี ผลจากการศึกษาพบว่า สภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุดคือ เดินทางมาท่องเที่ยวประมาณ 2-3 ครั้ง เดินทางมาท่องเที่ยวกับครอบครัวหรือญาติพี่น้องจำนวน 2-3 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อมาท่องเที่ยวในงานเทศกาลหรืองานประเพณี สำหรับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แรงจูงใจด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการให้บริการ ตามลำดับการที่แนวโน้มทางการท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากจุดแข็งในเชิงพื้นที่ คือ การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำคัญที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คน ที่ประชาชนในพื้นที่ได้สืบทอดและอนุรักษ์ไว้ ความงดงามของโบราณสถาน วัดวาอารามที่แสดงถึงภูมิปัญญาทักษะฝีมือและศิลปกรรมไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ นอกจากนี้ พื้นที่ทวารวดี 4 จังหวัดยังตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม เดินทางสะดวก ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก มีเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นในบริเวณใกล้เคียงกันได้ สามารถวางแผนการเดินทางได้ในลักษณะของการ

ท่องเที่ยวเพียงวันเดียว และการท่องเที่ยวที่ต้องพักค้างแรมได้ นอกจากนี้ การที่ไทยกำลังก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนก็น่าจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น

ผลที่ได้จากการศึกษานี้สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของทรงคุณ จันทกร และคณะ (2552 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาคกลางและภาคใต้ 14 จังหวัดที่พบว่า ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาคกลาง และภาคใต้มีความเกี่ยวเนื่องด้วยวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชน ซึ่งทำให้คุณค่าทางอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ เฉพาะโดยที่ศิลปหัตถกรรมเหล่านั้นได้ส่งสมคุณค่าความเป็นท้องถิ่นในแต่ละ ภูมิภาคไว้พร้อมที่จะได้รับการสืบทอดและประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของคนใน ท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของกิตติบุตร วิลลักษณ์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่วิจัยและพัฒนาชุมชนไทยลื้อ อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่ที่พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไทยลื้อมีศักยภาพสูง มีสิ่งดึงดูดใจทั้งธรรมชาติ ภูมิอากาศ สถานที่ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงได้ สะดวกสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของวีรพล ทองมา (2552 : 1-11) ที่ศึกษากลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ผลจาก การศึกษาพบว่าชุมชนมีจุดแข็งในเรื่อง การมีเอกลักษณ์ของตนเอง มีวัฒนธรรม สำคัญ มีวิถีชีวิตโดยเฉพาะเรื่องภาษา เพื่อสร้างสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

2. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทาง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นผลจากการศึกษาที่ผู้วิจัยนำเสนอไว้ คือ DVARAVATI Model ประกอบไปด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) D :

Development for Sustainability (การพัฒนาที่ยั่งยืน) 2) V : Variety of Activities (การมีกิจกรรมที่หลากหลาย) 3) A : Aim at Standard (การมุ่งสู่มาตรฐาน) 4) R : Relationship (สัมพันธภาพ) 5) A : Attendance (การมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม) 6) V : Vision of Entrepreneur (วิสัยทัศน์ของผู้ประกอบการ) 7) A : Awareness of Community (ความตระหนักของชุมชน) 8) T : Transparency (ความโปร่งใส) และ 9) I : Innovation (การมีผลิตภัณฑ์ใหม่) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนนี้ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการท่องเที่ยวและนักวิชาการในภาพรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 7 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ A : Innovation (การมีผลิตภัณฑ์ใหม่) A : Aim at Standard (การมุ่งสู่มาตรฐานสากล) R : Royalty (สัมพันธภาพ) A : Attendance (การมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม) V : Vision of Entrepreneur (วิสัยทัศน์ของผู้ประกอบการ) A = Awareness of Community (ความตระหนักของชุมชน) D : Development for Sustainability (การพัฒนาที่ยั่งยืน) ส่วน V : Variety of Activities (การมีกิจกรรมที่หลากหลาย) และ T : Transparency (ความโปร่งใส) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ผู้ประเมินรูปแบบยังระบุว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนที่สร้างขึ้นนี้จะเกิดประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในหลากหลายมิติทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้และเป็นตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้

ผลจากการศึกษาที่พบองค์ประกอบทั้ง 9 ด้านของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี

4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนนี้ มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาที่พบแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดที่ต้องการแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนทั้งในเรื่องการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีกิจกรรมใหม่ที่สร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม อันหมายรวมถึงการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนที่ได้เสนอไว้นี้ จึงครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญหลัก ๆ ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นคือ 1) การพัฒนาที่ยั่งยืน 2) การมีกิจกรรมที่หลากหลาย 3) การมุ่งสู่มาตรฐานสากล 4) สัมพันธภาพ 5) การมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 6) วิสัยทัศน์ ของผู้ประกอบการ 7) ความตระหนักของชุมชน 8) ความโปร่งใส และ 9) การมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดในเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดในเรื่องปัจจัย 3 s แนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับผลที่ได้จากการศึกษาสภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ทวารวดี 4 จังหวัด ตลอดจนสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มภาคกลางตอนล่าง 1 (ชูเกียรติ นพเกตุ, 2542; กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2546: 167-168; นภดล ภาคพรต, 2546: 167; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544 : 68, 77; รชพร จันทร์สว่าง, 2546, วรรณ วลัยวานิช, 2546: 16-18; บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2548 : 286-288; ทิพวรรณ พุ่มมณี, 2550; Hawkins, 2001; อาคม เดิมพิทยาไพศิษฐ์, 2553)

3. แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ผลจากการศึกษาที่พบว่า แนวทางสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นทั้งในการบริหารจัดการ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ และการจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวในรอบปี มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวกับพันธมิตรทางธุรกิจทางการท่องเที่ยว ผลที่ได้จากการศึกษานี้สอดคล้องกับฮีม และซาลินัส (Heame and Sallinas, 2002 : 153-163) ที่ศึกษาความขึ้นชอบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในคอสตาริกาและพบว่า นักท่องเที่ยวขึ้นชอบข้อมูลที่ใช้ประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ต้องให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้อย่างหลากหลาย การสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) เพราะจะทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพจนา สวนศรี (2546 : 24) และเทิดชาย ช่วยบำรุง (2550 : 110-111) ที่กล่าวไว้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว ผลจากการศึกษายังสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของประพัทธ์ชัย ไชยนอก (2554 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีบ้านด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านด่านซ้ายมีสิ่งดึงดูดใจที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน

ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรมประเพณีที่ชาวบ้านสืบทอดกันมา

ผลที่ได้จากการศึกษาทั้งในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้มีคุณภาพนี้ยังสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของ จุฑามาศ คงสวัสดิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองโบราณอุทองจังหวัดสุพรรณบุรี โดยผลจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่และภาคเอกชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณอุทองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ด้าน ด้านกายภาพหรือภูมิทัศน์ ด้านความปลอดภัย ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ด้านแหล่งเรียนรู้ และด้านความสะดวกหรือบริการพื้นฐานซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวด้านการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ควรได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของนรินทร์ สังข์รักษา (2553 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสภาพการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม และพบว่า ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการ และการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตนให้สามารถตอบสนองความต้องการในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่มตามพฤติกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

ผลที่ได้จากการศึกษาที่กล่าวถึงในเรื่องการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว หรือการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลให้การท่องเที่ยวของชุมชนได้รับการพัฒนาทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ต้องอาศัยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนฐานของการใช้ความรู้และภูมิปัญญา (Hawkins, 2001; อาคม เต็มพิทยาไพศิษฐ์, 2553) ซึ่งแนวทางในการพัฒนานั้นต้องเชื่อมโยงกันทั้งในเชิงอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ทรัพยากรมนุษย์ และด้านพื้นที่ UNCTAD, 2008 : 15-21) และยังสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของวีรพล ทองมา (2552 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่องสอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนชาวจีนยูนานมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากในพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงซึ่งถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Life SITE Museum) ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนและคนภายในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาภูมิปัญญา ความรู้และประสบการณ์ผ่านทางนิทรรศการ สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของสตรอนซา (Stronza, 2007 : 210-230) ที่ศึกษาการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในประเทศเปรูที่พบว่าแหล่งท่องเที่ยวให้ประโยชน์หลายประการต่อชุมชนและการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน เช่น การเพิ่มผลผลิต การขยายตัวทางการค้า และการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชนแหล่ง และแหล่งท่องเที่ยวยังเป็นมูลเหตุของการสร้างคุณค่าใหม่ ๆ และสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนอีกด้วย ผลที่ได้จากการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของรชพร จันทรสว่าง (2545 : 16-18) ที่ระบุว่า “การท่องเที่ยวถูกพัฒนาให้กลายเป็นธุรกิจและขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมตามลำดับความสำคัญของการท่องเที่ยวส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยแท้” การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้คนชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือการสร้างสรรคกิจกรรมใหม่ทางการท่องเที่ยวโดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์จากฐานภูมิปัญญาของคนในชุมชน ย่อมก่อให้เกิดความรู้และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม โบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีประเพณี มรดกทางประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่หน่วยงานและนักวิชาการได้กล่าวไว้ (World Tourism Organization : 1997; ชูเกียรติ นพเกตุ, 2542; กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2546 : 167-168; วรรณ วรชยานิช, 2546; ราณี อิศัยกุล, 2546 : 83; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 : 283)

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญคือในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน จึงน่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดในกลุ่มภาคกลางตอนล่างได้รับการพัฒนา ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ การสร้าง ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งชุมชน และท้องถิ่นการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพ การให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด ทั้งยังเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับกระทรวง และระดับจังหวัด ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง 1 คือ กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรี ควรขยายผลการนำรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม DVARAVATI Model ที่ได้จากการศึกษาไปขยายผล เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลในเชิงรูปธรรม ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ ต่อนักท่องเที่ยว หรือส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาต่อยอดต่อไป

1.2 ควรมีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากรที่มีความชำนาญ เพื่อทำงานร่วมกับพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง 1 คือ กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรี หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรร่วมมือกันในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนทั้งนี้เพื่อโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ รวมถึงการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน

2.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ทั้งภาคการผลิต การบริการ การกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ การจำหน่ายสินค้า การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาอันเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดอย่างต่อเนื่องหลากหลายรูปแบบเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

2.4 ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ให้ประชาชนเกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชิงวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวของตน เห็นความสำคัญของการสร้างคุณค่าการสืบสานศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเพื่อการรักษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตนสืบต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน รวมถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

3.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และเสนอเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณนักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูลและสนับสนุนการวิจัย และขอขอบคุณสำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2556

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2555). สถิตินักท่องเที่ยว ปี 2554. สืบค้นจาก <http://department-of-tourism.blogspot.com> เมื่อ 10 พฤษภาคม 2555.

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล
หลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กิตติบุตร วิไลลักษณ์. (2550). โครงการพัฒนาเพื่อปลูกจิตสำนึกการฟื้นฟู
วัฒนธรรมไทลื้อ อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. (2550). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- ชูเกียรติ นพเกตุ. (2542). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงราย : คณะ
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ทิพวรรณ พุ่มมณี. (2550). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แห่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2550). การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จุดเริ่มต้น
ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการประชุมเทศกาลการท่องเที่ยวไทย.
กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ทรงคุณ จันทจร และคณะ. (2552). คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
กับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทาง
เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ
ภาคกลางและภาคใต้. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและ
วัฒนธรรมอีสานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มนสิชา อินทจักร. (2552). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยสำหรับ
นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวญี่ปุ่น. วารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์การ
ท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. ปี 2552 ฉบับที่ 1 หน้า 1-10.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุษบา สิทธิการ และคณะ. (2544). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน บ้านแม่กลางหลวงดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. ชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนกองทุนวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนกองทุนวิจัย.
- ประพัทธ์ชัย ไชยนอก. (2554). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้านด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2553). รายงานการวิจัย การศึกษาสภาพการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2554). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : เส้นทางวัฒนธรรม อุทยานธรรมราชบุรี. เอกสารประกอบการประชุมเชิงนโยบาย ณ โรงแรมโกลเด้นท์ซิตี จังหวัดราชบุรี วันที่ 2 พฤษภาคม 2555.
- พจนา สอนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- มนัส ชัยสวัสดิ์ และคณะ (2546). การศึกษาระบบการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต เพื่อทราบศักยภาพของการ พัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวระดับโลก ที่มีความยั่งยืน. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2544). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรรณ วะษ์วานิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีรพล ทองมา (2552). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของ
ชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

รชพร จันทรสว่าง. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. นนทบุรี :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราณี อธิชัยกุล. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการ
การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2553). ทุนความคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์.
ไฉไล : กรุงเทพฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). การบรรยายทางวิชาการเพื่อ
สร้างความตระหนักเรื่องการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ :
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานนโยบายและแผน. (2554). รายงานการศึกษาโอกาสและผลกระทบ
ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อกระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ :
สำนักงานนโยบายและแผนกระทรวงมหาดไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (2554).
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-
2559). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2557). กรอบการวิจัยประจำปี
งบประมาณ 2558. กรุงเทพฯ

อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ. (2553). Thailand's creative economy.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ.

- Hawkins, J. (2001). **About the creative economy : how people make money from ideas.** London : Penguin.
- Heame, R. and Sallinas, Z. (2002). The use of choice experiments in analysis of tourists' preferences for ecotourism development in Costa Rica. **Journal of environmental management.** 65 (2), 153-163.
- Knowles, M. (1980). **The modern practice of adult education.** New York : Cambridge. The Adult Education Company.
- Krejcie R.V. and Morgan. D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Education and Psychological Measurement.** 30, 607-610.
- Stronza, A. (2007). The economic promise of ecotourism for conservation. **Journal of ecotourism.** 6 (3), 210-230.
- UNCTAD. (2008). **Creative economy report 2008.** United Nations : New York.
- UNESCO. (2006). *Understanding Creative Industries : Cultural Statistics for Public-Policy Making.* UNESCO : Global Alliance for Cultural Diversity.
- World Tourism Organization. (1997). **Tourism 2020 vision.** Madrid : World Tourism Organization.